

א. התכנון הבטחוני במערב - המציאותי הוא ?

וה-2. בכל מהלך הרצאתו הוא השתמש, וזור ושנה, בביטויים המסורתיים: "לזכות במערכו", "לזכות במלחמה", ודיבר על-כך שבררך זו "תובא המלחמה לידי סיום מוצלח". הללו הם ביטויים ומושגים שנת-יישנו בתור האטומי — נתיישנו כמעט באותה מידה כטקטיקה-מימי-טרזאפלגאר.

התכנון ההגנתי, כפי שהנו כיום, הפך לבלתי-מציאותי — בלתי-מציאותי במידה מסוכנת, ובמיוחד מאו פותח הנשק ה"מימני". עם זאת, אפשר להבין להם לאנשי התכנון במאמציהם לסגל את הדוקטרינה הצבאית להשפעותיה המהפכניות-הקיצוניות של ה"אנרגיה-האטומית. יקשה מאוד על השכל והדמיון לגשור-גשר מעל לתהום המפרידה בין הלחמה שבעבר לבין אותה לחמה, בה ניתן להשתמש בכלי-נשק אטומיים — פצצות, קליעים-מונחים, ופגזים — במאותיהם או באלפיהם, ובה מצויות-להפעלה גם פצצות-מימן, שכל אחת מהן שנת-עצמה הנה למיל-יוני טונות של חומרים עזי-נפץ. מהי משמעותו של דבר — זאת ניטיב להמחיש-לעצמנו באם נזכור כי פצצת האטום ה"מקורית", זו שהופעלה בהירושימה בתוצאה מהרסת כל-כך, לא היתה שות-עצמה אלא ל-20,000 טונות בלבד של חומר עזי-נפץ.

המחשבה הצבאית כולה, שבסיסה התמוטט, מטל-בטת במאמציה לסגל-עצמה לעידן האטומי; אולם בעוד שהסיגולים אשר הנהיגה בזמן האחרון גדר-לים הנם לעומת העבר, הריהם קטנים לעומת המסי-בות החזקות: — מסיבות, בהן עלינו להביא-בכשר-בון כלי-נשק העשויים לגרום, בזמן ובעונה אחת, לאלפי "הירושימות". משהוחל אי-פעם בשימוש בכלי-נשק כאלה — קשה להעלות על הדעת כי תוכל עוד להמשיך-וללהנהל מלחמה, אפילו באותה צורה "שכורת חוטי-שדרה" שתוארה אשתקד ע"י סיר וינסטון צ'רצ'יל**.

ניהול מלחמה, הרי זה ענין של "פעולה מאורגנת"; ואילו פעולה כזאת תתמוטט במקום בו שולט תהו-ובוהו.

"פיקוד הגנת האויר", שהוקם לא מזמן בארצות-הברית, נאלץ להודות כי אפילו "הגנה שהנהגת תכליתית כדי 90% אפשר ולא יהא בה כדי לערוב להמ-

לפני חודשים מספר הודיע פילדמרשל מונטגומרי רי: "רצוני להבהיר כאן הבהרה-מפורשת את העובד-דה כי אנו הפועלים ב"מפקדה-העליונה באירופה למעצמות-הברית", מבססים את כל תכנונינו המבצ-עיים על שימוש בכלי-נשק אטומיים ומימניים בהג-נתנו. עמנו אין זו עוד ההנחה: "אפשר וישתמשו בהם". ההנחה מוחלטת מאוד והנה: "השתמש גשמתש בהם, באם נותקף".

אולם, כעבור משפטים מעטים קבע גם זאת: "במידת הידוע לי אין בתחומיה של שום מדינה ממדינות נאט"ו ארגון ראוי של הגנה-אורחית"; והוסיף, כי בהעדר ערובת-בטחון כזאת, — "כי אזי צפויה שואה לאותה אומה במלחמה עולמית: כי החזית-הפנימית — תתמוטט".

דבר בלתי-הגיוני ביותר הוא כי ראשיה של "המפקדה-העליונה באירופה למעצמות-הברית" יבס-סו את תכונם המבצעי כולו על קו פעולה אשר, אפילו אליבא דעתם-הם, מן ההכרח כי יכתיים ב"התמוטטות". אולם מדינאי אומות-המערב, בהתכנ-סותם בפריז בשלהי 1954*, אישרו-וקיימו מדיניות-תכנון זו.

הכרוזתו של פילדמרשל מונטגומרי על קו זה באה בהרצאה, ב"מכון-השירות-המאוחד המלכותי", להרצאה. ניתן שם מבשר-רעות: "הצצה-דרך-אשנב אל מלחמת-העולם השלישית"; וזו תוארה על-ידו כהאבקות ממושכת בת 3 שלבים, המסתיימת בנצחון הברית ובכניעת האויב — כמלחמת-העולם ה-1

(*) עיין מאמרו של קפי סירל פולס בנדון, בעמ' 55.

(**) הכונה ל"ספר-הלבן" של ממשלת בריטניה מפרואר 1954 ("הודעה בעניני הגנה"), אשר בו תאר מיניסטר ההגנה של או, לורד (פילדמרשל) אלכסנדר — וכפי-שסבורים, בהשראתו של סיר ו. צ'רצ'יל — את צורת המלחמה-לעתיד לבוא, באם תבוא, לפי אותו תאור יצויין השלב הראשון ע"י התקפה-הודית אטומית נמרצת; השלב השני הוא שיהיה את תקופת המלחמה כשותף-השדרה של הגלחמים שבורים, באין עוד ביכולתם, מעוצם הפגיעות ההדריות, לנהל "מלחמה חדישה במלוא מובן המלה"; השלב השלישי, הוא שעשוי לראות את ההכרעה לצד זה או אחר, על יסוד אילתורים בתנאי ההרט הכללי, ומאמץ תוקפני שיבוא מצד אותו מתמודד אשר נושדו-להתמיד נתגלה כרב יותר, בענין זה — ראה "צקלון" 13-12, בעמ' 71-67 במאמר "צבאית-תודה — וכלונתו למלחמה".

שך-קיומה של אומה". בהיות ו-50 פצצות מימן "תספקנה אולי בשביל להכות-בשיתוק את הארץ, את מנגנון התעשייה שלה ואת רצונה להוסיף-וללחום". בני-סמך אחרים הנם בדעה כי אף פחות מתריסר פצצות כאלה אפשר ותתגלגלה כמספיקות לכך, אכן, אף הגנה-תכליתית-כדאי-90% אינה אלא תקיפה רחוקה, אשר לעתיד הקרוב, אמר יו"ר הוועד-המשולב לאנרגיה האטום, מר קול: "במקרה הטוב ביותר — ואף זו הערכה אופטימית מאוד — אפשר ונוכל לִקְרֹט* עד כדי אחד מכל ארבעה מפציצים סובייטיים".

לגבי בריטניה, שבה המטרות החיוניות מרוכזות בריכוזים צפופים, כמעט ונדאי הוא כי 5-10 פצצות מימן היו מספיקות כדי להשמיד את כל מר-כוי התעשייה העיקריים שלה, הכוללים את מחצית אוכלוסי הארץ, מספן של אלו שהיו מספיקות בשביל למחות את מרכזיהן החיוניים של צרפת, בלגיה, הולנד ומערב-גרמניה — פחות אף מזה, יתר על-כן, חישובים כאלה מצטמצמים בצד התוצאות החומריות, יהא זה מן התבונה לזכור כי שיתוק, ותמוטה, עלולים לבוא עקב השפעה נפשית אפילו במקום שלא נתחולל בו הרס.

בכדי למנוע שואה כזאת, צריכה היתה הגנת האויר להגיע לידי תכליתיות בת 100% כמעט כבר מלכתחילה; ודבר זה — קשה להעלותו על הדעת, האומדן האופטימי ביותר באשר ליריטה הוא בתחום 25% בערך.

על כל פנים, לא קיים — ואף לא נראה באופק — כל אמצעי שהוא ליריטת קליעים-מונחים אטור-מיים. לשנת 1945 כבר הספיקו הגרמנים לירות בהצלחה בירות-מבחן רקיטה מן הטיפוס "V-2", שטוחה כ-650 ק"מ, וזמן מועט ביותר לפני שנכבשה תחנת-המחקר שלהם בפאנאמיונדא — להשיג לים את עיבוד התכניות להארכת טוח זה, טוחם של קליעים-מונחים מן הסוג "V-1" — שבאותם הימים לא היה אלא כ-250 ק"מ בלבד, גדל בינתיים פי-שלושה, וזיקום שופר, לונדון נמצאת במרחק של כ-30—720 ק"מ מן העמדות הרוסיות בגרמניה, פריז — פחות מ-650 ק"מ, בעוד שבריסל, אנטוורפן ואמ-סטראם אינן מרוחקות אלא כ-400 ק"מ לכל היותר.

* יריטה — Interception

"לפי המושג של "מלחמה-מונעת" — Preventing War — עליה אמר לא מומן הנשיא אייזנהואר, כי אין עוד מל-חמה מונעת במציאות; יכולה רק להיות מנחמת".

מצבה של גרמניה-המערבית אף גרוע מזה — כשחבל הרוהר מרוחק כ-170 ק"מ, ואילו פרנקפורט — 130 ק"מ בלבד.

מתברר אפוא בהירות-יתר, כי לא ניתן לקיים כל הגנה שהיא, וכי גורם-האבטחה היחיד גלום בעצמה העוצרת של מכת-תגמול בפצצות מימן, אכן, זהו בלם רב-כוח בפני התקפה מסוג שכזה, או בפני כל התקפה שיש בה משום סכנה חיונית, כי לגבי כל מעצמה שהיא יהיה זה עתה בגדר משחק-הסתכנות סומא ופזיז ביותר באם תבסס תכנית-מלחמה על ההנחה כי תהמם את יכולתו של הצד-שכנגד להניח מכת-תגמול קטלנית, הסברה על מהלומה-מהממת ("נוק-אאוט") במפתיע הנה חסרת-טעם עת מצויים שדות-תעופה רבים מהם עשויים להמריא מפציצים-מימניים; ולהתבסס עליה יהיה אוילי לא פחות מאשר להניח את גורל חייד על הסיכוי שתצ-ליח, "למצא מחט בערמת שחת". באם נחזור לעומקה של עובדה זו — יהא בכך משום משקל-שכנגד לפחד הנפוץ בפני מהלומת-הפתעה אטומית מצד הרוסים (וכן לכל הצעה בענין מהלומה מונעת)**, ראשי המשטר הסובייטי גילו עצמם מאז כבעלי שיקול קר כקרה, ונזהרים עד מאוד מפני משחקי הסתכנות עיוריים.

אולם סיבוך חדש, ומסוכן מאוד, עולה עתה מן ההחלטה לבסס את הכנתם ואימונם של כוחות המע-רב על השימוש בכלי נשק אטומיים "טקטיים", כי דבר זה מגביר את הסיכוי-הסיכון כי באיזו התנג-שות מקומית אפשר ותתפתח מלחמת השמדה הד-דית — מבלי שהתכנן לכך צד מן הצדדים.

בשנת 1950 היה הנימוק העיקרי להקמתם של כוחות-היבשה וכוחות-האויר-הטקטיים של נאט"ו — במחיר מאמץ והוצאות עצומים — כי הם אשר יספיקו תחליף תכליתי, מסוכן-פחות, לפצצה-האטומית בתור עֶצְרוֹן" בפני תוקפנות. הנימוק הלז מתבטל ע"י הנהגת כלי-נשק אטומיים לשימושם של כוחות אלה. פילדמרשל מונטגומרי עצמו מודה בעובדה כי, עם החלטה זו, "הגענו לנקודה שאין לחזור ממנה" — דהיינו, שפירוש החלטה זו יהיה, במקרה של מלחמה, לא רק שימוש בכלי-נשק אטומיים טקטיים, אלא גם שימוש אסטרטגי בפצצות מימן, נגד אר-צות-המטרופולין של הצדדים הנלחמים.

עתה הנימוק לנקיטת צעד הרה-גורל זה — ולפי עצם-מהותו צעד הרה-אסון — הוא כי כלי-הוין האטומיים נחוצים בתור משקל-שכנגד למספרי האנ-

שים הגדולים בהרבה אשר לרשות המתקיימת בכוח. דבר זה הובהר בהודעתו של מונטגומרי: "הסיבה לכך היא, כי אין ביכלתנו להציב כוח-שקול כנגד הכוח אשר ניתן יהיה להפעילו נגדנו אלא אם נשתמש בכלי-נשק גרעיניים". לפי החישוב המספרי הנהוג הרי זו מסקנה מתקבלת-על-הדעת. אולם, ניתוחם של השלבים המאוחרים יותר של מלחמת-העולם ה-2 מראה כי הגנה חרוצה וניידת עשויה לעמוד בפני עדיפות-אויב מספרית גדולה בהרבה מן המשוער בדרך-כלל בענין זה. ב-45'1944 לעתים צבירות הוכתרו בהצלחה התקפות מבלי שתהא להם עדיפות של למעלה מ-5'1x בכוחות הנלחמים על הקרקע, ובלוית השליטה באויר, יתכן, אפוא, כי דעת "המפקדה-העליונה באירופה למעצמות-הברית" הנה פסימית למעלה מן המידה, והסיכויים להדיפת פלישה עשויים לגדול לכשיהיו מצויים גם כוחות גרמניים.

יתר על כן, דומה כאילו דעתה של "המפקדה-העליונה באירופה למעצמות-הברית" מושפעת לא רק ע"י תחשיבי העצמה הנדרשת להדיפת פלישה, אלא אף ע"י שיקולים רחוקים יותר, כי מונטגומרי, בהמשך דבריו, העיר על הצורך בצבאות, המצויידים בכלי-זין אטומיים כדי שיוכלו לתמוך בהתקפת-האויר על "ארץ-הבית של האויב", להשמיד את "כוח-הת-היבשה האויבים השורדים", וכן "להביא מלחמת-עולם לידי סיום מוצלח" — בהיות ו"לא ניתן כיום לזכות במלחמות אלא על ידי לחימה". מושגים מיושנים כאלה — פג טעמם בתור האטומי, אולם על-ידי לים הם לבלבל חשובים.

אנשי הצבא האחר-איים לתכנון ההגנתי רוצים, בדרך-הטבע, להשיג את מידת-הביטוח הרבה ככל האפשר; ואין זה מאחריותם לשפוט, שמא תגבורתו, לכאורה, של הביטוח בשדה-הקרוב, הניתנת ע"י כלי-זין אטומיים — יצא שכרה בהפסדה בשל הסיכון המוגבר של גרימת תהוירובותו ותמוטה, בארצות המטרופולין.

המדינאים, בהרכיבם-ראשם בפני הנימוק הצבאי להשגת ביטוח-יתר כזה — אפשר ויקור כי יכול-יכולו לרסן את תפעולו עד שיהפוך הצורך ודאי.

אולם זוהי תקוה קלושה, הסיכון שבציוד צבאות בכלי-זין אטומיים גדול בהרבה מזה הכרוך בציוד חילות-האויר בנשק מעין זה; בהיות הצבאות מוצבים בעמדות הרבה יותר קדמיות, המפקדים תמיד יהיו עשויים להשתמש בכל כלי-זין שלהשגתם, ובלבד שלא יסתכנו בכך כי גייסותיהם ישטפו ע"י יריב — ומתוך דאגה בלתי-אמצעית זו יהיו על-ידי לים שלא להבחין בבחינות הרחבות יותר של הבעיה. יתר על כן, משהושגתו פעם הדוקטרינה והארגון על בסיס מסגרת-הימוש מסוימת — נוצר וצומח מכאן מין לחץ שכמעט ואין לעמוד בפניו. לחץ כזה הופך לודאי עוד יותר עתה, משניתן לספק תחמושת אטומית לארטילריית-השדה הבינונית.*

אולם השלילה והסכנות העלולות לצמוח מתגבורת-זין כזו — כברות מן הטובה העשויה לצמוח ממנה, יקשה מאוד למתוח קו-מפריד בין פעולה "טקטית" בכלי-זין כאלה, לבין זו ה"אסטרטגית" — ועוד יותר יקשה לקיימו; על כן מפורק ביותר הוא האם אפשר יהיה להשתמש בהם מבלי להביא על ארצות המטרופולין את שואת פצצות המימן, ומבלי לגרום להתאבדות הציביליזציה, באם עומדים אנו לבחור, כהגנתנו, בפעולה הנושאת התאבדות בכנייה — הלא פשוט יותר היה להתרכז בענין הנחתת פצצות המימן; כי הרי הדבר היה חוסך מאתנו מעמסה כלכלית וסכומי-כסף עצומים.

ערכם של הצבאות מתבטא, במהותו, במחן אבט-חה בלתי-התאבדותית" בפני התקפה, להמשם בכלי-זין אטומיים — פירושו של דבר לבטל את עצם הכלית קיומם. כי בגלגולם זה הריהם מגבירים את סיכויי התפשטותו של סכסוך מקומי, והפיכתו להתלקחות כללית, מבלי שיקטינו את הסיכוי לשואה. אפילו נניח את ההנחה, המפוקפקת מאוד, כי שני הצדדים יוסיפו להמנע מלשלח את כלי-הנשק הגרעיני נגד ארצות המטרופולין, הרי יתכן מאוד כי כוחות נאט"ו יפסידו יותר מאשר ירוויחו מהיותם הפותחים בשימוש בכלי-זין אלה בשדה-הצבאי; וזאת משום היותם תלויים במידה רבה באספקה מעבר לימים לצורך אחזקתם, ואין לך דבר אשר יהא פגיע יותר להרעשה האטומית מאשר בסיסי-גמל. לעומת זאת, ניתן לתאר דרכים אפשריות, בהן יוכל המתקיי, שבסיסו ביבשה — באם ניתן בשני-גות-הפיסה אסטרטגית — לסכל מערכת-הגנה הכרוכה בכלי-זין אטומיים טקטיים; כלי-זין, אשר פעולתם התכליתית מותנית במציאות מטרות מתאימות, ואין בהם ממש כנגד מצבים של פיזור כוחות האויב.

(*) הביטוי "ארטילריית-שדה בינונית" הנו כאן מעין מיוזג של המונחים המקובלים בצבאות דוברי אנגלית מזה — ובצבאות יבשת אירופה מזה, פירושו — הסוגים הכבדים ביותר של ארטילריית-שדה, להבדיל מארטילריית מצור או ארטילריית מוצרים. למעשה, המונח לתוחת ה"אטומי" בן ה-200 מ"מ שהונג בצבא ארית'ב, ולדומי' בצבאות אחרים.

או של התערבכם בידידים* מצב דברים כזה עלול אף לעודד מתקיף, באם ידע כי יכול הוא לסמוך עליכם כי תגובתנו תצמצם לפעולה האטומית טקטית. כי ה"עצרון" העיקרי לפלישה — מונח בהעדר כל הגנה של־מש בפני מכת־תגמול בפצצות מימן על ארץ־המטרופולין של הפולש.

החלטה לצייד כוחות נאט"ו בכלי־זין אטומיים טקטיים עשויה גם להקטין את העצרון לפלישה, ע"י שתעורר את המתקיף האפשרי לסברה כי ממשלות המערב החליטו בסוד־עצתן לגנוז את פצצת־האטום, או לפחות להמנע מן השימוש בה אלא בתור מוצא־אחרון. הדבר יכול אולי אף לעודדו בסברה כי יוכל אף להרחיק־לכת במעשי־תוקפנות רבים באם ישכיל להגביל את מטרותיו ופעולתו כך שידע להמנע מלהתקיף נקודה חיונית־מובהקת — ומלהציג את יריביו במישרין בפני איום מבשר כליה.

פרט להשפעה אפשרית של עידוד שלא־במתכנן מעיז זה, מסופק עתה עד מאוד האם ינסו התקפה רבת־עצמה באמצעות כוחות "מן הסוג המקובל". כי ברור יהיה למתקיף מחשב־החשבונות כי ככל שתמעט יכולתנו לבלמה ע"י כוחות מאותו סוג — כן ניתן יותר לשער כי נאלץ לגמול בפצצות מימן. אין לך תכלית־של־אמת בצידוד הצבאות, וחילות־האוויר הטקטיים, של נאט"ו בכלי־זין אטומיים. בעוד שהדבר יגדיל בהרבה את הסיכונים שלנו, ערכו יהיה מועט במקרה של מלחמה־אטומית כוללת ושלו־ח־ת־רסן. כוחות אלה — נבצר יהיה מהם לקיים מער־כת הגנה משנהרסו מקורות האספקה שלהם מארץ המטרופולין; ולו הוכחדו ארצות המטרופולין שלהם, כי אז היה פג עצם תכליתם.

הרי שמכל הבחינות ניתן להקשות, האמנם ישמ"ש סכומי־הכסף הגדלים־והולכים, המוצאים עתה על פיתוח כלי־זין אטומיים טקטיים וייצורם, לתכ־לית מועילה כלשהי.

העובדה המרכזית של תור פצצת־המימן היא כי ברור לכל־עין שהמלחמה הפכה דבר שבהתאבדות. זהו העצרון האמיתי בפני אותו סוג התקפה אשר "המפקדה־העליונה באירופה למעצמות־הברית", ב־תכנונה ובהכנותיה, מתכונת להקביל־פניה; ותקפו של עצרון זה חל על כל המצבים האפשריים. פרט

לפעולה נוסח־גיריליה השלובה בחתירה פוליטית. או להתקדמות מקומית באזורים בלתי־חיוניים מרוחקים. אולם התכנון הצבאי ב"מפקדה־העליונה באירופה למעצמות־הברית", כפי שהוצהר בפי מונטגומרי — אין כל קשר בינו לבין מצבים־אפשריים כאלה, מסוג קטן יותר זה — אך גם הצפוי יותר. כדי להקביל את פניהם, צריכים אנו לחיל ז'נדרמריה נרחב, שיעמדו מאחוריו כוחות "נוסח גוד־כבאים"**, מעולי יעילות וניידות, אשר ימצאו במצב של כוננות־תמיד. אנשי שירות חובה, שמשך־שירותם קצר, אינם מתאימים למשימות כאלו; והארגון הנדרש בשבילם שונה מאוד מזה שניתן עתה לכוחות נאט"ו — ועם זאת הוא גם יעלה בהוצאות פחותות בהרבה. ועוד: כוחות־חיילי־חובה כאלה אינם הולמים אפילו מקרה של מלחמה־כללית, היות והתגייסותם והובלתם תהיינה עלולות מאד להפגע מן השיבוש הבא עקב הפצצות־אטומיות. בשני המקרים אפשר לראות במעין "משמר־הארץ", על בסיס־המקומי הנפוץ ב־רחבי הארץ המציין ארגון כזה, צורה של "תגבור־לכוחות הצבא הפעילים שתהיה ניתנת־יותר־למימוש. ההתרכזות בתכונה לקראת מצבים אשר קשה לשער כי יתרחשו — זהו בזבוז פורני־עד־כדי־סכנה של המשאבים הכלכליים אשר למערב; הרי זה "רי־קוד לפי חלילו של היריב", ודלדול־כוחות־עצמני בדרך שרצוי לו כי נלך בה.

ע"י שנתכנן־מחדש את תכונתנו ההגנתית, למען יהיה בה משום מענה לאותה סכנה אשר אמנם ניתן־לשערה, נוכל להשיג קימוצים עצומים — ולהשתמש בהללו לתכליות הולמות יותר. הדבר היה מאפשר את היותור על צורות הנשק הכבדות ביותר, את הצמצום של הרשת העצומה הנוכחית של מתקני בסיסים, מחסנים, שדות־תעופה וכיו"ב, המהוים את ה"אינטרסטרטוקטורה" של הכוח־הלוחם, ואת ביטולו של שירות־החובה — דבר אשר היה מביא הן בדרך ישירה והן בדרך עקיפה, לידי הקלת העול הרובץ על שכמה של כל אומה. יתר על כן, היותור על כלי־נשק אטומיים־טקטיים לא זו בלבד שהיה שם קץ לגורם גדלו־הולך להוצאות כבדות, אלא שהיה אף מקטין את הסיכונים לכך כי מלחמה מקומית קטנה תהפוך למעשה־התאבדות־עולמי.

הצורך לקיים את ה"עצרון" המימני ל"מלחמה הגדולה" — הוא שצריך להיות תוכת־ההוצאה הרא־שונה בתקציב־ההגנה. הדבר מצריך חיל הפצצה־אסטרטגית שאיכותו הטכנית וכושר־ביצועו יהיו לעילא־ולעילא, אולם שלא יוקק למספר מטוסים

(*) דוגמה אופינית לכך — התפשטות גייסות כובשים בתוך ארץ ואוכלוסיה של מדינה בעלת־ברית.

(**) דהיינו — המתאימים ל"כיבוש שריפות" מהיר ויעיל, בכל מקום בו תפרוצנה.